

การส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ในการพัฒนาสังคมไทย
Promotion of Sangha Affairs in the Development of Thai Society

พระศตวราช กิตติปาโล (บุญกมล)* พระครูสังฆรักษ์ ยศวีร์ ปมุตโต (เวชบุตร)*
Phra satawat Kittipalo (Boonkamon)* Phrakhrusangharak Yodsawi
Pamuttor(Wetchabut)*
นักวิชาการอิสระ*
Independent Scholar*

บทคัดย่อ

พระสงฆ์ คือบุคคลมีบทบาทในการนำพาพัฒนาประชาชนคนในสังคมไทย ให้อยู่กันด้วยความสงบสุขมาหลายยุคหลายสมัย ตลอดจนทำหน้าที่ในการให้บริการตามความจำเป็นกับสังคมไทยตามความต้องการของประชาชน ทั้งยังมีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาทางสังคมให้แก่ประชาชน และประเทศชาติมาแล้วเป็นอันมาก และแนวทาง การพัฒนาการปกครองของพระสงฆ์ในสังคมไทย ภิกษุสงฆ์ สามเณรและศิษย์วัด ให้สอดคล้องกับระบบการพัฒนาวัดที่เอื้อต่อการเผยแผ่ศาสนาธรรมแก่ชุมชนในสังคมไทย จึงกล่าวได้ว่า การการปกครองบริหารจัดการวัด หมายถึง การที่ เจ้าอาวาสใช้ความรู้ความสามารถเพื่อดำเนินงานตามภารกิจ 6 ประการ คือ การปกครอง การเผยแผ่ศาสนาธรรม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้เป็นไปอย่างราบรื่น และเกิดความร่วมมือบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ การส่งเสริม, กิจการงานคณะสงฆ์, การพัฒนาสังคมไทย

Abstract

Monks are people who play a role in leading people in Thai society. To live together in peace for many eras as well as serving as necessary to the Thai society according to the needs of the people. It also helps in solving social problems for the people. And many nations and guidelines for the development of the monks' administration in Thai society, monks, novices and temple boys in accordance with the temple development system that facilitates

Received: 2021-04-30: Revised: 2021-06-12: Accepted: 2021-06-26

the spread of religious teachings to the community in Thai society. It can be said that the administration of a temple means that the abbot uses knowledge. Ability to carry out six: governance, missionary, religious education, education, work public assistance and public welfare. To smoothly and resulting in cooperation to achieve the specified goals efficiently.

Keywords: Promotion, Monastic Affairs, Thai society development

บทนำ

พระสงฆ์คือบุคคลมีบทบาทในการนำพาพัฒนาประชาชนคนในสังคมไทย ให้อยู่กันด้วยความสงบสุข มาหลายยุคหลายสมัย ตลอดจนทำหน้าที่ในการให้บริการตามความจำเป็นกับสังคมไทยตามความต้องการของประชาชน ทั้งยังมีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาทางสังคมให้แก่ประชาชน และประเทศชาติมาแล้วเป็นอันมาก ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันการปกครองได้เริ่มขึ้นเมื่อมนุษย์อยู่ร่วมกัน (Mondy & Noe, 1986) การดำเนินการบริหารและปกครองภิกษุสงฆ์ สามเณรและศิษย์วัด ให้สอดคล้องกับระบบการพัฒนาวัดที่เอื้อต่อการเผยแผ่ศาสนาธรรมแก่ชุมชน จึงกล่าวได้ว่า การส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ในการพัฒนาสังคมไทย หมายถึง การที่เจ้าอาวาสใช้ความรู้ ความสามารถเพื่อดำเนินงานตามภารกิจ 6 ประการ คือ การปกครอง การเผยแผ่ศาสนาธรรม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้เป็นไปอย่างราบรื่น เกิดความร่วมมือและบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ (พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต), 2537)

ในสังคมไทยวัดเป็นหน่วยงานปกครอง เป็นหน่วยงานดำเนินกิจการคณะสงฆ์ และกิจการพระพุทธศาสนา และเป็นฐานอันสำคัญยิ่งของพระสงฆ์และพระพุทธศาสนา เป็นองค์หลักในการปกครองคณะสงฆ์ หลักเกณฑ์และวิธีการต่างๆ เกี่ยวกับวัด ตราเป็นพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้งสิ้น เช่นเดียวกับบทบัญญัติว่าด้วยมหาเถรสมาคม ซึ่งเป็นสถาบันหรือองค์กรปกครองคณะสงฆ์สูงสุด วัดตั้งในฐานะเป็นนิติบุคคล หรือเป็นบุคคลตามกฎหมาย ตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ วัดจึงได้รับความคุ้มครองจากบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอื่นๆ วัดทั้งหลายย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายดังเช่นบุคคลธรรมดา ไม่สามารถดำเนินการต่างๆ ได้ด้วยตนเอง จะต้องมีผู้แทนเพื่อใช้สิทธิและหน้าที่หรือแสดงเจตนา (พระเทพปริยัติสุธี, 2546)

การดำเนินการบริหารและปกครอง ภิกษุสงฆ์ สามเณรและศิษย์วัด ให้สอดคล้องกับระบบการพัฒนาวัดที่เอื้อต่อการเผยแผ่ศาสนาธรรมแก่ชุมชน กล่าวโดยสรุปได้ว่า การส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ในการพัฒนาสังคมไทย หมายถึง การที่เจ้าอาวาสใช้ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการตัดสินใจและใช้ทรัพยากรการบริหารการปกครองที่มีอยู่เพื่อดำเนินงานตามภารกิจ 6 ประการ คือ การปกครอง การเผยแผ่ ศาสนธรรม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณูปการ และ

การสาธารณสุขสงเคราะห์ ให้เป็นไปอย่างราบรื่น เกิดความร่วมมือและบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด อย่างมีประสิทธิภาพ โครงการต่างๆ ของวัด ให้สำเร็จด้วยดีมีประสิทธิภาพสูงสุด ในการปกครอง การบริหารวัด หมายถึง การจัดการงาน เงิน คน วัสดุ แผนงาน เพื่อให้การดำเนินงานภายในวัดเป็นไป อย่างราบรื่น เกิดประโยชน์ต่อสังคม โดยบุคคล เป็นผู้สร้างงาน ทำงาน และแก้ไขงาน ส่วนพระเทพ ปริยัติสุธี กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินการบริหาร และปกครอง ภิกษุสงฆ์ สามเณรและ ศิษย์วัด ให้สอดคล้องกับระบบการพัฒนาวัดที่เอื้อต่อการเผยแผ่ศาสนาธรรมแก่ชุมชน การปกครอง จัดการบริหารวัดนั้น กรมการศาสนา ได้ให้ความหมายของการบริหารวัดไว้ว่า การบริหารวัด หมายถึง การปกครองบังคับบัญชากำกับดูแล แนะนำ สั่งสอนภิกษุสงฆ์ สามเณร และฆราวาสผู้อยู่ในวัด ให้มี ความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้อยู่ในศีลธรรมอันดี และดำเนินกิจกรรม (กรมการศาสนา, 2542, พระ ธรรมกิตติวงศ์, 2541, พระเทพปริยัติสุธี, 2540)

การพัฒนากิจการงานคณะสงฆ์ 6 ด้าน

1. การปกครอง หมายถึง การดูแล คຸ້มครอง บริหาร โดยที่หลักการปกครอง เป็นภารกิจที่วัด โดยพระภิกษุผู้เป็นเจ้าของ หรือเจ้าคณะปกครอง ดำเนินการสอดส่อง ดูแล รักษาความเรียบร้อยดี งาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในวัด หรือในปกครองปฏิบัติ ตามพระธรรมวินัยกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศของมหาเถรสมาคม หรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช ภารกิจ ด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่พระภิกษุผู้ทำหน้าที่เป็นเจ้าคณะปกครองทุกระดับ นับตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะภาค เจ้าคณะใหญ่ (หน) นอกจากนี้ ยังรวมถึงการที่พระภิกษุผู้ทำหน้าที่เป็นพระกรรมวาจาจารย์ เป็นพระอุปัชฌาย์ ในการอุปสมบทกุลบุตร การดำเนินการบริหารจัดการด้านการปกครอง (พระวิสุทธิภักทธาดา, 2547)

2. การศึกษา หมายถึง การเล่าเรียน ฝึกฝน และอบรม โดยที่หลักการศาสนศึกษาเป็นภารกิจด้าน การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของ คณะสงฆ์ทั้ง แผนกธรรม - บาลี แผนกสามัญการอุดมศึกษาใน มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง ภารกิจ ด้านนี้ครอบคลุมถึงการ ที่พระภิกษุผู้ทำหน้าที่เป็นครูสอน เป็น กรรมการตรวจข้อสอบธรรมบาลีสนามหลวง เป็นเลขานุการสอบธรรม - บาลีสนามหลวง เป็นผู้อำนวยความสะดวก หรือเป็นประธานจัดสอบธรรมบาลีสนามหลวง และเป็นเจ้าสำนักเรียน ในฐานะที่เป็น เจ้าอาวาส นอกจากนี้ ยังรวมถึงการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมทุกๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย เช่น มอบ ทุนการศึกษา แก่พระภิกษุสามเณรที่ สอบไล่ได้ จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาพระปริยัติธรรม

3. การเผยแผ่ หมายถึง ทำให้ขยายออกไป ทำให้ขยาย กว้างขวางออกไป โดยที่หลักการเผยแผ่เป็นภารกิจด้านการดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาให้ประชาชนได้รับทราบในทุกๆ วิธีที่ไม่ขัด ต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม แล้วน้อมนำไปปฏิบัติใน ชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเทศนา การปาฐกถาธรรมในโอกาส และสถานที่ต่างๆ ทั้งในวัดและนอกวัด

การบรรยายธรรมทั้งทางวิทยุและโทรทัศน์ การเผยแพร่ธรรมด้วยสื่อต่างๆ เช่น หนังสือหนังสือพิมพ์ หรือวีดิทัศน์ ภารกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่วัดหรือพระภิกษุจัดกิจกรรมต่างๆ ขึ้นในวัด

4. การสาธารณูปการ หมายถึง การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานภายในวัด โดยที่หลักการดำเนินการสาธารณูปการ เป็นภารกิจที่วัดหรือพระภิกษุดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนา วัด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การบูรณปฏิสังขรณ์ในเขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส หรือ กล่าวง่ายๆ ก็คือ ภารกิจด้านการก่อสร้าง การซ่อมแซม การจัดให้มีการบำรุงดูแลรักษา ถาวรวัตถุ หรือสาธารณสมบัติของวัด เช่น การสร้างอุโบสถ วิหาร อาคารเรียน ศาลาการเปรียญ หอธรรม กุฏิ เมรุ การจัดการศาสนสมบัติให้เป็นไปด้วยดี การจัดทำบัญชีเสนาสนะ และศาสนสมบัติของวัด

5. การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การให้การสงเคราะห์ด้านการฝึกฝนอบรมแก่ประชาชน โดยที่หลักการศึกษาสงเคราะห์ เป็นภารกิจด้านการดำเนินการจัดการศึกษาที่เน้นการปลูกฝัง คุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน ให้มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อสามารถดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข และเป็นพลเมืองที่มีความรู้คู่คุณธรรมของประเทศ

6. การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การช่วยเหลือเพื่อประชาชนทั่วไป โดยที่หลักการสาธารณสงเคราะห์ เป็นภารกิจที่วัด หรือพระภิกษุสงฆ์ดำเนินการช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่างๆที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ทั้งนี้ โดยมุ่งเน้นเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ประชาชนเป็นสำคัญ ได้แก่ การสงเคราะห์พระภิกษุสามเณร และวัดที่ประสบภัยและขาดแคลน การให้วัดเป็นสถานที่ประกอบกร กุศลเกี่ยวกับเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย เช่น การสวดศพ การเผาศพ การทำบุญอุทิศ การถวายสังฆทาน เป็นต้น การให้วัดเป็นสถานที่จัดฝึกอบรมประชาชนด้านอาชีพต่างๆ การสงเคราะห์ผู้ป่วยโรคร้ายหรือผู้ป่วยยากไร้ การจัดให้มีโรงพยาบาล การบริจาคทรัพย์ส่วนตัว หรือชักชวนญาติโยมบริจาคทรัพย์จัดสร้างโรงพยาบาล การให้ ความรู้ข่าวสารแก่ชุมชนด้านต่างๆ เช่น การศึกษา การสาธารณสุขมูลฐาน การปกครอง การช่วยเหลือผู้ประสบ อุทกภัยหรือการบำเพ็ญสาธารณ ประโยชน์ต่างๆ (Dole Yoder, Personel, 1956)

โดยสรุปได้ว่า การที่พระสงฆ์จะปรับบทบาทหน้าที่ และวางสถานะตำแหน่งของตนอย่างไร ในสังคมไทย การจัดวางตำแหน่งของพระสงฆ์ให้สามารถอยู่อย่างมีความหมายในสังคมโลกต่อไป สภาพสังคมที่ศาสนาต่างๆ ได้พยายามขยับตัวเข้ามามีบทบาทต่อสังคมมากขึ้น ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ระหว่างพุทธศาสนิกในศาสนา อาจช่วยลดความขัดแย้งทางสังคมได้มากขึ้น การปกครองของพระสงฆ์ในการส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ในการพัฒนาสังคมไทย หมายถึง การที่เจ้าอาวาสใช้ความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในการตัดสินใจ และใช้ทรัพยากรในการบริหารที่มีอยู่เพื่อดำเนินงานตามภารกิจ 6 ประการ คือ การปกครอง การเผยแพร่ศาสนาธรรม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์

การสาธารณูปการ และการสาธารณสุขสงเคราะห์ ให้เป็นไปอย่างราบรื่น เกิดความร่วมมือและบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางการปกครองพัฒนาวัดและสังคมสู่ความเป็นมาตรฐาน

วัดในฐานะองค์กรชุมชนประเภทหนึ่งซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กับประชาชนหรือชุมชนในเขตพื้นที่วัด และบริเวณใกล้เคียงมากกว่าองค์กรชุมชนอื่น ๆ ดังนั้น ในการพัฒนาวัดตามมาตรฐานที่กำหนดนั้น วัดจึงควรมีบทบาทในการทำหน้าที่ และมีกิจกรรมต่าง ๆ โดยเจ้าอาวาส และคณะกรรมการของวัด จะต้องมีการปกครองจัดการบริหารวัดที่ทันสมัย มีการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ ที่มีความโปร่งใสสามารถที่จะนำมาตรวจสอบได้ เพื่อให้ชุมชนมีความไว้วางใจ และเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการปกครองบริหารจัดการวัด ทางด้านพระพุทธศาสนาหรือการบริหารจัดการวัด ให้มีความพัฒนามากยิ่งขึ้น เนื่องจากมีปัจจัยหลายอย่าง องค์ประกอบหลายอย่างที่มีความเกี่ยวข้องเนื่องกับการ บริหารจัดการ ดังนี้

- 1) ศาสนบุคคล ได้แก่พระภิกษุสามเณรที่อยู่อาศัยในวัดหรือชุมชนเดียวกันนั้น
- 2) ศาสนธรรม ได้แก่ หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่จะต้องยึดเป็นหลัก เสมอในการบริหารจัดการงานวัดนั้นๆ จะละเลยเสียไม่ได้ ซึ่งประกอบด้วยพระธรรมและพระวินัย
- 3) ศาสนสถาน ได้แก่ ศาสนวัตถุหรือศาสนสมบัติ ได้แก่ วัด และทรัพย์สินต่างๆ ทั้งที่เป็นสังฆาริมทรัพย์ และอสังฆาริมทรัพย์
- 4) ศาสนพิธี ได้แก่ กิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องด้วยพระพุทธศาสนาและชุมชน อันจัดเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งที่ทำให้พระพุทธศาสนามีความเกี่ยวพันกับสังคมทั่วไปประกอบในการจัดการวัด (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554)

1 ศาสนบุคคลด้านการปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์

ด้านการปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ คือ การจัดตั้งสำนักงานในการปกครอง เหตุผลประกอบ คือ ในการปกครองบริหารจัดการวัดที่ดีนั้นควรที่จะต้องมีสำนักงานของเจ้าอาวาส เพื่อใช้เป็นสถานที่ในการการปกครอง ให้บริการ และการบริหารงาน มีวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยครบครัน สะดวกในการติดต่อประสานงาน อีกทั้งมีผู้ดูแลรับผิดชอบที่ชัดเจน และพัฒนาพระสงฆ์นักปกครอง เหตุผลประกอบ คือ ในการบริหารวัดจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีผู้ช่วยเจ้าอาวาสในการบริหารการปกครองจัดการวัดแทน เจ้าอาวาส สืบเนื่องมาจากเจ้าอาวาสอาจมีภาระงานเยอะ การดูแลวัดอาจไม่ทั่วถึงทำให้ภาระงานบางอย่างติดขัด การส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาพระสงฆ์ให้ขึ้นมารับผิดชอบและช่วยดูแลเป็นหูเป็นตาแทนเจ้าอาวาสก็จะช่วยให้การปกครองบริหารงานภายในวัดสามารถดำเนินไปได้ การคัดเลือกพระสงฆ์ที่มีความรู้ด้านการศึกษา และความสามารถสูงมาช่วยงานวัดจะทำให้วัดพัฒนาเจริญขึ้น (Smith, Pace. PW. 1991) และสร้างศาสนบุคคลผู้เป็นทายาทผู้เป็นแบบอย่าง ที่ดี เหตุผลคือ ในปัจจุบันศาสนทายาทในพระพุทธศาสนามีน้อย การจะพัฒนาศาสนทายาทที่ดี และให้ได้

คุณภาพจำเป็นต้องสร้างตั้งแต่กระบวนการแรก มีการคัดเลือกบุคคลที่จะเข้ามาบวชเป็นพระภิกษุ สามเณรที่มีคุณภาพ มีการอบรมสั่งสอนให้ความรู้แก่พระภิกษุสามเณร ปลุกฝังค่านิยมที่ดีในหน้าที่ของ ความเป็นพุทธศาสนิก มีการพัฒนาทั้งกายและจิตใจ ในด้านประพฤตวิตรปฏิบัติธรรม หล่อหลอมให้ เป็นนักบวชที่ดี ช่วยกันจรรโลงพระพุทธศาสนาได้ การสร้างศาสนทายาทที่ดีนั้นจะช่วยให้การปกครอง บริหารงานภายในวัดมีการพัฒนาเจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้นไปอีก (Gilley, Jerry W. and Egglund, Steven A. 1990)

2 ศาสนธรรมด้านการศึกษาอบรมและสั่งสอน

ด้านการศึกษาอบรมและสั่งสอน คือ การจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลี เหตุผลประกอบ คือ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ในปัจจุบันมีจำนวนลดน้อยลง เหตุผลสืบเนื่องมาจากครูผู้สอนและนักเรียนมีจำนวนลดน้อยลง จึงทำให้โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลีต้องปิดตัวลงหลาย ๆ แห่ง คุณภาพการจัดการเรียนการสอนก็ลดน้อยลงไป ด้วย คุณภาพของนักเรียนก็ลดลงไปด้วย ดังนั้นการที่พระสงฆ์จะพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม ทั้ง แผนกธรรมและแผนกบาลีขึ้นมาใหม่ จะช่วยให้มีโรงเรียนที่ดีและมีคุณภาพเพิ่มมากขึ้น และควร จัดการเรียนการสอนส่งเสริมให้สนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต เหตุผลประกอบคือ การศึกษาตลอด ชีวิตจะช่วยให้ผู้เรียนสร้างการพัฒนาตนเองทั้งในส่วนร่างกายและจิตใจ การที่วัดส่งเสริมให้พระภิกษุ สามเณรและศิษย์วัดได้รับการศึกษาในลักษณะนี้จะช่วยเพิ่มศักยภาพการพัฒนาให้แก่พระภิกษุ สามเณรและศิษย์วัด วัดจะต้องจัดการศึกษาลักษณะดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นในส่วนการศึกษาทางธรรม และทางโลก หรือสนับสนุนการศึกษาทั้งสองลักษณะควบคู่กันไป การสร้างแหล่งการเรียนรู้ภายในวัด จะช่วยเสริมสร้างลักษณะแห่ง การเรียนรู้ให้แก่พระภิกษุสามเณรและศิษย์วัด เช่น การสร้างอุทยาน การศึกษาค้นคว้าภายในวัด การสร้างห้องสมุดภายในวัดการส่งเสริมสนับสนุนให้พระภิกษุสามเณร ศิษย์วัดได้ศึกษาต่อทางโลก เช่น การศึกษาในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา แม้กระทั่งการศึกษาใน ระดับอุดมศึกษา หรือสูงยิ่ง ๆ ขึ้นไปอีก เป็นต้น

3 ศาสนสถานด้านบำรุงรักษาวัด จัดกิจการ และ ศาสนสมบัติ

ด้านบำรุงรักษาวัด จัดกิจการ และ ศาสนสมบัติ คือ การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การปกครอง พัฒนาวัด เหตุผลประกอบ คือ วัดทุกวัดในสังคมไทยจะต้องมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของวัด ใน ระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด เพื่อให้ง่ายต่อการวางแผน และพัฒนาการปกครองดูแล ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งผู้ปกครองในการบริหารดูแล ก็สามารถที่จะ ดำเนินการวางแผนและพัฒนาต่อได้ ไม่สะดุดและติดขัดเชิงผู้ปกครองในการบริหารดูแล และ พัฒนาวัดให้เป็นต้นแบบ อุทยานการศึกษาภายในวัด ซึ่งวัดพัฒนาตัวอย่าง เหตุผลประกอบ คือ ใน ปัจจุบันสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ออกประกาศว่า ด้วยเกณฑ์ ผู้ปกครองในการบริหาร พัฒนาวัดเพื่อขอเป็นอุทยานการศึกษาภายในวัด วัดพัฒนาตัวอย่าง และวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงาน

ดีเด่น เพื่อให้วัดทุกวัดในประเทศไทยดำเนินการพัฒนาวัดของตนแล้วส่งผลงานเข้าประกวด หากวัดใดได้รับการคัดเลือกก็จะได้รับรางวัลและเงินอุดหนุนในการพัฒนาวัดต่อไป ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นที่จะต้องรณรงค์ให้วัดทุกวัด ได้พัฒนาการปกครองบริหารวัดของตนตามเกณฑ์ที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนด เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงานต่อไป และจัดทำเครื่องมืออำนวยความสะดวกในการเก็บรักษาศาสนสมบัติของวัดที่มีประสิทธิภาพ เหตุผลประกอบคือ วัดหนึ่งๆจะมีศาสนสมบัติที่มีค่าจำนวนมาก หากการเก็บรักษาไม่ถูกต้อง และไม่มีประสิทธิภาพผลที่ตามมาก็คือเกิดการสูญหาย หรือการชำรุดทรุดโทรมไปตามกาลเวลา การอำนวยความสะดวกในการพัฒนาเครื่องมือที่จะเก็บรักษาศาสนสมบัติจึงมีความสำคัญ และความจำเป็นในการจะต้องพัฒนาขึ้นมาเพื่อให้ใช้งานได้ง่าย และสามารถนำไปใช้ได้กับทุกๆวัด ก็จะเกิดประโยชน์ในด้านการบำรุงรักษาวัด จัดกิจกรรม และศาสนสมบัติเป็นอย่างมาก (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2528)

4 ศาสนพิธีด้านการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

การให้ความสะดวกตามแต่สมควรในพิธีการบำเพ็ญกุศลต่าง ๆ คือ การพัฒนาศาสนสถานให้สวยงามและมั่นคง เหตุผลประกอบคือ การพัฒนาศาสนสถานให้มีความสะอาดสวยงามและมั่นคง เป็นหลักการสำคัญในการปกครองบริหารพัฒนาวัด การปลูกสร้างศาสนสถานให้เป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม เหมาะสมกับการใช้ประโยชน์สูงสุดในปัจจุบันจะช่วยให้เกิดความคุ้มค่ามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปกครองบริหารจัดการวัด วัดบางวัดมีศาสนสถานอยู่แล้วแต่การใช้ประโยชน์อาจจะไม่คุ้มค่าในสถานที่นั้น ๆ หรือการจัดสรรศาสนสถานไม่เหมาะสม จึงทำให้วัดนั้น ๆ ไม่ได้ได้รับการพัฒนา ดังนั้นจึงควรมีการวางแผนและพัฒนาศาสนสถานให้เกิดความเหมาะสมในการใช้ประโยชน์ เพื่อสร้างความคุ้มค่า และความสะอาดสวยงาม นับเป็นการสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นแก่พุทธศาสนิกชนต่อไป และมีการพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมในการบริการ เหตุผลประกอบ คือ หลักหัวใจสำคัญของการบริการ คือ การสร้างบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ เข้าใจหลักของศาสนาในพิธีกรรมนั้น ๆ ได้ถูกต้อง และช่วยเหลือผู้ที่มารับบริการให้เกิดความประทับใจในการรับบริการ ดังนั้นการพัฒนาบุคลากรจึงควรให้มีความพร้อมในการให้บริการจะช่วยให้อวัดมีความพร้อมในการดูแลพุทธศาสนิกชนที่มาบำเพ็ญกุศลที่วัด (พิภพ กาญจนนะ, 2542)

บทสรุป

พระสงฆ์ คือบุคคลมีบทบาทในการนำพาพัฒนาประชาชนคนในสังคมไทย ช่วยให้สังคมอยู่กันด้วยความสงบสุขมาหลายยุคหลายสมัย ตลอดจนทำหน้าที่ในการให้บริการตามความจำเป็นกับสังคมไทยตามความต้องการของประชาชน ทั้งยังมีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาทางสังคมให้แก่ประชาชน และประเทศชาติมาแล้วเป็นอันมาก ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันการปกครองได้เริ่มขึ้นเมื่อมนุษย์อยู่ร่วมกัน การดำเนินการบริหารและปกครอง ภิภษุสงฆ์ สามเณรและศิษย์วัด ให้สอดคล้องกับระบบการพัฒนาวัดที่เอื้อต่อการเผยแผ่ศาสนาธรรมแก่ชุมชนการดำเนินการบริหารและปกครอง ภิภษุ

สงฆ์ สามเณรและศิษย์วัด ให้สอดคล้องกับระบบการพัฒนาวัดที่เอื้อต่อการเผยแผ่ศาสนาธรรมแก่ชุมชน กล่าวโดยสรุปได้ว่า การส่งเสริมกิจการงานคณะสงฆ์ในการพัฒนาสังคมไทย หมายถึง การที่เจ้าอาวาส ใช้ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการตัดสินใจ และใช้ทรัพยากรการบริหารการปกครองที่มีอยู่เพื่อดำเนินงานตามภารกิจ 6 ประการ คือ การปกครอง การเผยแผ่ ศาสนธรรม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้เป็นไปอย่างราบรื่นโดยภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาส หรือเจ้าคณะปกครองดำเนินการสอดส่อง ดูแล รักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุ สามเณรที่อยู่ในวัด หรือในการปกครองปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ คำสั่ง ประกาศของมหาเถรสมาคม หรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช ภารกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่ภิกษุได้ทำหน้าที่ปกครองทุกระดับ นับตั้งแต่ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะภาค เจ้าคณะผู้ใหญ่ (หน) นอกจากนี้ยังรวมถึงการที่ภิกษุทำหน้าที่เป็นพระกรรมวาจาจารย์เป็นพระอุปัชฌาย์ในการอุปสมบทกุลบุตร

นอกจากนี้ ยังรวมถึงการที่พระภิกษุสงฆ์ส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมทุก ๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย เช่น มอบทุนการศึกษาแก่ภิกษุสามเณรที่สอบไล่ได้ จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาพระปริยัติธรรม และดำเนินการจัดการศึกษาที่เน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็ก และเยาวชนให้มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อสามารถดำรงตน และดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข มุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรม แล้วน้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้โดยมุ่งเน้นเพื่อประโยชน์ และความสุขแก่ประชาชนเป็นสำคัญ ได้แก่ การสงเคราะห์ภิกษุสามเณร และการให้วัดเป็นสถานที่ประกอบกรกุศลเกี่ยวกับเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย เช่น การสวดศพ การเผาศพ การทำบุญอุทิศ การถวายสังฆทาน การให้วัดเป็นสถานที่ฝึกอบรมประชาชนด้านอาชีพต่างๆ การสงเคราะห์ผู้ป่วยโรคร้าย หรือผู้ป่วยยากไร้ การจัดให้มีโรงพยาบาล การบริจาคทรัพย์ส่วนตัว หรือชักชวนญาติโยม บริจาคทรัพย์จัดสร้างโรงพยาบาล การช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย หรือ การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่างๆ เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2528).การคู่มือบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์.
กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา.
- กรมการศาสนา. (2542). คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ และคำสั่งของ
คณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: กองแผนงาน.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). (2546). การคณะสงฆ์และการพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมกิตติวงศ์. (2541). “พระสงฆ์กับกรมการศาสนา”. ใน กรมการศาสนาสู่ทศวรรษแห่งการ
พัฒนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต). (2537). การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิ
พุทธธรรม.
- พระเมธีธรรมาลังการ (ประยุทธ์ ภูริชิตโต). (2551). ประสิทธิภาพการบริหารงานคณะสงฆ์จังหวัดแพร่ :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่.
- พระวิสุทธินิภัทรธาดา. (2547). พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายเถรสมาคม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิภพ กาญจนะ. (2542). คู่มือการบริหารและการจัดการวัดฉบับย่อ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2554). การพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน. กรุงเทพมหานคร :
กองพุทธศาสนสถาน.
- Dole Yoder, (1956). **Personel. Principles and Policies**, fourth printing. Englewood Cliffs:
New Jersey Prentice-Hall.
- Gilley, Jerry W. and Egglan, Steven A. (1990). **Principles of Human Resource
Development**. New York: Addison Wesley.
- Mondy & Noe, (1986). **Human Resources Development**, Lts Technological Dimension.
- Smith, Pace. PW. (1991). **Human Resource Development**. New jersey: Prentices Hall.